

Leksykon prawa spadkowego



100
podstawowych pojęć

pod redakcją
Moniki Bartnik
Justyny Jasińskiej-Rudzkiej



Wydawnictwo C.H.Beck

Leksykon prawa spadkowego
100 podstawowych pojęć

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

A. Powałowski (red.), E. Przeszło (red.)

**LEKSYKON PRAWA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH.
PODSTAWOWE POJĘCIA**

Joanna Misztal-Konecka

**LEKSYKON CYWILNEGO POSTĘPOWANIA
ZABEZPIECZAJĄCEGO I EGZEKUCYJNEGO.
PODSTAWOWE POJĘCIA**

M. Jońca (red.)

**LEKSYKON RZYMSKIEGO PRAWA KARNEGO.
PODSTAWOWE POJĘCIA**

A. Krasuski (red.)

**LEKSYKON PRAWA NOWYCH TECHNOLOGII.
100 PODSTAWOWYCH POJĘĆ**

beckakademia legalis C.H.BECK

ksiegarnia.beck.pl

Leksykon prawa spadkowego

100 podstawowych pojęć

pod redakcją
Moniki Bartnik
Justyny Jasińskiej-Rudzkiej



Wydawnictwo C.H.Beck
Warszawa 2025

Autorzy leksykonu:

Monika Bartnik [M.B.], Justyna Jasińska-Rudzka [J.J.-R.],
Magdalena Kaczmarzyk-Witecka [M.K.-W.], Olgierd Kucharski [O.K.],
Karolina Kwiatkowska [K.K.], Anna Rogacka-Łukasik [A.R.-Ł.]

Recenzenci:

dr hab. Marek Bielecki, prof. ASzWoj
dr hab. Jolana Pacian, prof. UM w Lublinie

Wydawca: Lucyna Wyciszkiewicz-Pardej

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie.



Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując ją, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy cudzą własność i prawo!

Polska Izba Książki

Więcej o prawie autorskim na www.legalnakultura.pl

© Wydawnictwo C.H.Beck 2025

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa
e-mail: dok@beck.pl, tel.: +48 22 311 22 22

Skład i łamanie: Marta Świerk

Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-8411-068-3, ISBN e-book 978-83-8411-069-0

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	IX
Noty o Autorach	XI
Wykaz skrótów	XIII
Wykaz najważniejszych pozycji bibliograficznych	XVII

Darowizna a wysokość zachowku. Obliczanie wysokości zachowku ..	1
Długi spadkowe	6
Domniemanie równych udziałów	8
Drobne darowizny zwyczajowo w danych stosunkach przyjęte	10
Dział spadku	11
Dziedziczenie	17
Dziedziczenie gospodarstw rolnych	19
Dziedziczenie przez <i>nasciturusa</i>	22
Dziedziczenie roszczenia o zachówek	23
Dziedziczenie testamentowe	24
Dziedziczenie ustawowe	27
Ekspektatywa	29
Fundacja rodzinna jako spadkobierca	29
Gmina ostatniego miejsca zamieszkania	30
Grupy spadkobierców ustawowych	32
Interes prawny w sprawie spadkowej	35
Inwentarz spadkowy	36
Korzyści i ciężary związane z przedmiotami należącymi do spadku	40
Kurator spadku	40
Majątek spadkowy	44
Nabycie spadku	45
Niegodność dziedziczenia	47
Nieważność testamentu	53
Obowiązek podatkowy od spadku	54
Odpowiedzialność nabywcy spadku	62
Odpowiedzialność za długi spadkowe	63
Odprawa pośmiertna	65
Odrzucenie spadku	68

Odwołanie testamentu	72
Ogłoszenie testamentu	76
Osoba bliska spadkodawcy	78
Otwarcie spadku	79
Podstawienie testamentowe	82
Polecenie testamentowe	84
Prawa i obowiązki majątkowe	86
Przebaczenie	87
Przyjęcie spadku	88
Przyjęcie spadku wprost	91
Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza	93
Przyrost	97
Rękojmia za wady fizyczne i prawne spadku	98
Roszczenie o wydanie spadku	99
Roszczenie o zachówek	101
Rozrządzenie spadkodawcy	102
Scheda spadkowa	104
Skutki odrzucenia spadku	106
Solidarna odpowiedzialność za długi spadkowe	108
Spadek	110
Spadkobierca	115
Spadkodawca	116
Sprawa z zakresu prawa spadkowego	116
Stwierdzenie nabycia spadku	118
Śmierć pracownika	125
Świadek testamentu	127
Testament	128
Testament allograficzny	129
Testament holograficzny	134
Testament negatywny	138
Testament notarialny	139
Testament podróżny	140
Testament ustny	143
Testament wojskowy	147
Testament wspólny	148
Testamenty szczególne	149

Testamenty zwykłe	150
Transmisja	150
Udział spadkowy	153
Umowy dotyczące spadku	155
Uprawnienia dziadków spadkodawcy	156
Uprawniony do zachowku	158
Utrata mocy testamentu szczególnego	159
Wartość substratu zachowku	160
Wielość testamentów	162
Właściwość sądów w sprawach spadkowych	163
Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza	164
Wspólne zamieszkiwanie do dnia śmierci spadkodawcy	166
Wspólność majątku spadkowego	168
Współspadkobierca	169
Wstępny	172
Wydziedziczenie	172
Wyjawienie przedmiotów spadkowych	174
Wykładnia testamentu	176
Wykonawca testamentu	177
Wyłączenie od dziedziczenia	180
Zabezpieczenie spadku	180
Zachowek	183
Zapewnienie spadkowe	186
Zapis naddziałowy	187
Zapis testamentowy	189
Zarząd spadku nieobjętego	196
Zarządca sukcesyjny	198
Zastrzeżenie warunku lub terminu	201
Zbycie spadku	203
Zdolność dziedziczenia	206
Zdolność testowania	206
Zmarły	207
Zrzeczenie się dziedziczenia	209
Zstępny	212
Źródła powołania do spadku	212
Źródła prawa spadkowego	212

SŁOWO WSTĘPNE

Oddawany do rąk Czytelników Leksykon prawa spadkowego jest pierwszą tego rodzaju pozycją słownikowo-encyklopedyczną na rynku wydawniczym w Polsce. Zawiera on 100 – zdaniem autorów – najważniejszych haseł z Czwartej Księgi Kodeksu cywilnego zatytułowanej „Spadki”, które przybliżają Czytelnikowi podstawowe instytucje z zakresu prawa spadkowego. Prezentowane w Leksykonie hasła ułożone zostały w porządku alfabetycznym ułatwiającym ich odszukiwanie. Każde z haseł, oprócz charakterystyki stanowiącej jego wyjaśnienie, opatrzone zostało wykazem bibliograficznym pozwalającym Czytelnikowi na pogłębienie, uzupełnienie i usystematyzowanie wiedzy z zakresu prezentowanej problematyki.

Autorami poszczególnych haseł są pracownicy Katedry Prawa Sądowego Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie.

Leksykon nie jest ani klasycznym akademickim podręcznikiem, ani komentarzem i nie zastępuje ich. Jego celem jest przede wszystkim pomoc w nauce tej części prawa cywilnego, którą jest prawo spadkowe, w szczególności dla studentów prawa, administracji, ekonomii, rachunkowości i podatków, politologii oraz tych wszystkich kierunków, których program studiów przewiduje przedmiot dotyczący elementarnych zagadnień prawa cywilnego. Leksykon adresowany jest także do praktyków prawa: sędziów, adwokatów, radców prawnych, komorników oraz notariuszy. Może być również przydatny aplikantom sądowym, prokuratorskim, adwokackim, radcowskim i komorniczym, a także pracownikom pomocy społecznej.

Stan prawny leksykonu przyjęto na 1.1.2025 r.

Częstochowa, grudzień 2024 r.

*Monika Bartnik
Justyna Jasińska-Rudzka*

NOTY O AUTORACH

Monika Bartnik – dr nauk prawnych, zatrudniona na stanowisku profesora uczelni w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problematyki dowodów oraz środków przymusu w procesie karnym, prawa policyjnego, prawa medycznego, a także prawa rodzinnego i opiekuńczego. W kręgu szczególnych zainteresowań naukowych pozostają zagadnienia ochrony rodziny i dziecka w różnych gałęziach prawa. Posiada uprawnienia do występowania w procesach kanonicznych o stwierdzenie nieważności małżeństwa jako *advocat ad casum*. Autorka ponad 50 publikacji naukowych.

Justyna Jasińska-Rudzka – dr nauk prawnych, adiunkt badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Specjalizuje się w materii prawa cywilnego, w szczególności prawa rodzinnego i postępowania cywilnego. Aktywny instruktor prowadzący szkolenia doskonalenia zawodowego dla kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. W kręgu szczególnych zainteresowań pozostaje sytuacja prawna dziecka. Studia prawnicze, przewód doktorski oraz praca naukowo-dydaktyczna dały asumpt do prowadzenia badań w rzeczonych nurtach badawczych, w tym do badania problematyki postrzegania dobra dziecka w różnych gałęziach prawa, charakteru prawnego powództw określających pochodzenie dziecka oraz dopuszczalności niektórych instytucji postępowania cywilnego w powództwach określających pochodzenie dziecka.

Olgiert Kucharski – dr nauk prawnych, adiunkt badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Jego zainteresowania naukowe obejmują zagadnienia prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz teorii i filozofii prawa. Autor ponad 50 publikacji naukowych i ponad 100 popularnonaukowych.

Anna Rogacka-Łukasik – dr nauk prawnych, adiunkt badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Autorka publikacji z zakresu prawa cywilnego i prawa prywatnego międzynarodowego. Zainteresowania badawcze: problematyka umów nienazwanych w obrocie krajowym, jak również międzynarodowym, prawo umów konsumenckim, relacja prawa publicznego z prywatnym, w tym też kolizyjna problematyka stosowania prawa publicznego, problematyka regulacji prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnościami. Członek Komisji Nauk Prawnych i Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk Oddział w Katowicach. Członek zwyczajny Stowarzyszenia Badań nad Źróżłami i Funkcjami Prawa „*Fontes*”. Sekretarz redakcji czasopisma „*Gubernaculum et Administratio*”.

Magdalena Kaczmarzyk-Witecka – magister, asystent dydaktyczny w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Absolwentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Jej działalność dydaktyczna związana jest z tworzeniem i stosowaniem prawa oraz prawem pracy. Zainteresowania badawcze to wpływ orzecznictwa sądowego i konstytucyjnego na prawo pracy oraz prawo cywilne, w szczególności prawo spadkowe.

Karolina Kwiatkowska – magister, asystent badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Sądowego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, radca prawny. Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

FundacjaRodzU...	ustawa z 26.1.2023 r. o fundacji rodzinnej, Dz.U. z 2023 r. poz. 326
KC	ustawa z 23.4.1964 r., tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.
KM	ustawa z 18.9.2001 r. – Kodeks morski, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1309 ze zm.
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. 2024 r. poz. 1568 ze zm.
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.
Konstytucja RP ...	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r., Dz.U. 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.
PrLotU	ustawa z 3.7.2002 r. – Prawo lotnicze, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 2110 ze zm.
PrNotU	ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1001 ze zm.
PrAktCywU	ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1378 ze zm.
PrBankU	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 ze zm.
RPDz	ustawa z 6.1.2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 292 ze zm.
RPOU	ustawa z 15.7.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.
TestWojR	rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 30.1.1965 r. w sprawie testamentów wojskowych, Dz.U. Nr 7, poz. 38
UstCzynMObw ...	obwieszczenie Ministra Zdrowia z 4.12.2019 r. w sprawie sposobu i kryteriów stwierdzenia trwałego nieodwracalnego ustania czynności mózgu, M.P. z 2020 r. poz. 73
ZarządSukcU	ustawa z 5.7.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 170

2. Czasopisma i publikatory

BSN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
M. P.	Monitor Polski
NPN	Nowy Przegląd Notarialny
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego — Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego — Izba Cywilna i Pracy
OSNwSK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSPİKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PPUW	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego Warsaw University Law Review
Pal.	Palestra
PS	Przegląd Sądowy
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

3. Sądy i trybunały

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
TK	Trybunał Konstytucyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
itd.	i tak dalej
KUL	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
m.in.	między innymi
nast.	następny
Nb	Numer boczny
niepubl.	niepublikowany
NIP	numer identyfikacji podatkowej
np.	na przykład
Nr/nr	numer
Nt	Numer tezy
pkt	punkt
por.	porównaj
post.	postanowienie
poz.	pozycja
r.	rok

red.	redakcja/redaktor
RPD	Rzecznik Praw Dziecka
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
s.	strona/y
sprost.	sprostowanie
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany
uchw.	uchwała
UE	Unia Europejska
ust.	ustęp
uzas.	uzasadnienie
w zw.	w związku
wyd.	wydanie
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
ze zm.	ze zm.
zd.	zdanie
zob.	zobacz

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH POZYCJI BIBLIOGRAFICZNYCH

- Babiarz S., Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym, 2011, Lex
- Bartnik M., Lis W., Leksykon kryminalistyki. 100 podstawowych pojęć, Warszawa 2016
- Balwicka-Szczyrba M. (red.), Sylwestrzak A. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2022, Lex
- Bieluk J., Rozliczenia związane ze spadkiem. Powołanie do spadku, zachówek, odpowiedzialność za długi spadkowe, dział spadku. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych, 2024, Legalis
- Bieluk J., Doliwa A., Umowy dotyczące spadków. Komentarz praktyczny. Wzory przykładowych umów. Klauzule umowne. Orzecznictwo, wyd. 1, 2022, Legalis
- Bucóń P., Szczególne reguły dotyczące dziedziczenia zachowku w świetle wyroku Sądu Najwyższego z 3.12.2020 r., I NSNc 34/20/, NPN 2021, Nr 1
- Cieśla M., Zmiany w instytucji zachowku wprowadzone ustawą z 26.1.2023 r. o fundacji rodzinnej. Część 1, Prawo w Działaniu 2024, Nr 58
- Czerwińska-Koral K., Podział *quoad usum* nieruchomości rolnej, 2015, Legalis
- Doroszewski W. (red.), Słownik poprawnej polszczyzny, Warszawa 1980
- Dydenko J. (red.), Szacowanie nieruchomości, Warszawa 2020
- Dyoniak A., Pozycja *nasciturus* na obszarze majątkowego prawa prywatnego, RPEiS 1994, z. 3
- Fras M., Hąbdaś M. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922–1087), 2019 Lex
- Gajewski S., Jakubowski A. (red.), Ustawy samorządowe. Komentarz, wyd. 1, 2018, Legalis
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2021, Legalis
- Gólat R., Konkubinat a uprawnienia do nieruchomości, Nieruchomości 2005, Nr 5
- Góra-Błaszczkowska A., Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729, 2020, Legalis
- Gutowski M. (red.), Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088, 2022, Legalis
- Gwiazdomorski J., Prawo spadkowe, Warszawa 1989
- Gwiazdomorski J., Wykładnia przepisów o testamentie na tle uchwały składu 7 sędziów SN z 22.3.1971 r., NP 1973, Nr 6
- Hauser R. (red.), Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustawy o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa, wyd. 1, 2011, Legalis
- Justyński T., Glosa do orzeczenia SN z 6.8.2015 r., V CSK 635/14, OSP 2016, Nr 6, poz. 58

- Kaltenbek L., Żurek W., Prawo spadkowe, 2016, Lex
- Kapkowski R., Problematyka obliczania zachowku w świetle ustawy o fundacji rodzinnej, *Palestra* 2023, Nr 9
- Kordasiewicz B. (red.), System Prawa Prywatnego, Tom 10, Prawo spadkowe, Warszawa 2009
- Kordasiewicz B. (red.), *Studia Prawa Prywatnego*, Tom 10, Prawo spadkowe, 2015, Lex
- Księżak P., Glosa do orzeczenia SN z 6.8.2015 r., V CSK 635/14, *Rej.* 2016, Nr 1
- Księżak P., Prawo spadkowe, Warszawa 2017
- Manowska M. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478–1217, 2022, Lex
- Marszałkowska-Krześ E. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, wyd. 30, 2021, Legalis
- Moska M., Przybył M., Drobne darowizny niepodlegające doliczeniu do substratu zachowku, *Pal.* 2018, z. 5
- Niedośpiąt M., Glosa do postanowienie Sądu Najwyższego z 13.6.2001 r., II CKN 543/00, *PS* 2003, Nr 9
- Niezschecka E., Kidyba A., Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, Warszawa 2012
- Olejek O., Kilka uwag na temat doliczania darowizn do substratu zachowku, „*Studia Prawnicze KUL*” 2019, Nr 3
- Osajda K. (red.), Borysiak W. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2022, Legalis
- Osajda K., Wykaz inwentarza – nowa instytucja prawa spadkowego, „*Monitor Prawniczy*” 2015, Nr 23
- Pietrzykowski K., Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450–1088. Przepisy wprowadzające, Warszawa 2021
- Rudnicki J., Testament żołnierski i testamenty wojskowe w europejskiej tradycji prawnej, [w:] Dajczak W., Giaro T., *Longchamps de Bérrier* (red.), *Europejska Tradycja Prawna. Porównawczo-Historyczne Studia z Prawa Prywatnego* 2015, t. 1
- Skowrońska-Bocian E., Prawo spadkowe, Warszawa 2018
- Skowrońska-Bocian E., Prawo spadkowe, Warszawa 2020
- Skowrońska-Bocian E., Z problematyki powołania spadkobiercy w testamencie, *Pal.* 1993, Nr 1–2
- Stempniak A., Tryby działu spadku, „*Monitor Prawniczy*” 2004, Nr 9
- Szancilo T. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II, wyd. 1, 2019, Legalis
- Szereda A.J. (red.), Notariat. Czynności Notarialne, wyd. 1, 2021, Legalis
- Szymczak M. (red.), Słownik języka polskiego, t. 1–3, Warszawa 1988
- Tomczyk A., Skutki cywilnoprawne naruszenia norm moralnych między osobami bliskimi, 2020, Legalis

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH POZYCJI BIBLIOGRAFICZNYCH

- Wierciński J.*, Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, Warszawa 2014
Winiarz J., Komentarz. Kodeks Cywilny, t. II, Warszawa 1989
Załucki M. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2024, Legalis
Zieliński A., *Flaga-Gieruszyńska K.* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, 2022, Legalis